

Släkthistoriska Studier

Publicerad av Genealogiska Föreningen | Published by the Genealogical Society of Sweden

Släkthistoriska Studier 2023:108

Tidskriftsartikel som publiceringsformat

Skriva en vetenskaplig artikel som släktforskare

Per-Olof Åstrand, *Redaktör för Släkthistoriska Studier*

epost: p.o.aastrand@gmail.com, hemsida: <https://aastrand.pythonanywhere.com/>

 0000-0003-3384-7585

Publicerad den 25 juni 2023

DOI: 10.55797/nke898 och ISSN 2004-3910

Öppen tillgång genom en Creative Commons CC BY 4.0 licens.

Copyright på artikeln tillhör författarna.

Publicerad på Kungliga Bibliotekets OJS-plattform publicera.kb.se.

Citera artikeln (exempel): Åstrand P.-O., *Tidskriftsartikel som publiceringsformat: Skriv en vetenskaplig artikel som släktforskare*, Släkthistoriska Studier 2023:108.

Släkthistoriska Studier publiceras av Genealogiska Föreningen (org. nr. 802001-19643), Löfströms Allé 7, Sundbyberg. Kontakt: shs@genealogi.net

Tidskriftsartikel som publiceringsformat

Skriva en vetenskaplig artikel som släktforskare

Per-Olof Åstrand

Redaktör för Släkthistoriska Studier

Publicerad 25 juni 2023

Författaren ger sitt perspektiv på publicering av släktforskning i form av tidskriftsartiklar. Publicering av fakta gentemot fiktion diskuteras samt publicering av vetenskapliga artiklar gentemot populärvetenskapliga artiklar. Fokus är på publicering av vetenskapliga artiklar där vi med en vetenskaplig artikel menar att den riktar sig till andra släktforskare för att redovisa hur ett problem har lösts. En standardstruktur för en vetenskaplig artikel presenteras. Till sist presenteras också tio tips på hur man skriver en eländig artikel.

Att skriva är en central del av all forskning.¹ Den forskning som inte dokumenteras på något sätt försvinner när forskaren inte längre är aktiv. För släktforskarkarrörelsen är det ett dilemma, snarare än ett problem, då släktforskningen är en hobby som för de allra flesta genomförs på ideell basis och på sin fritid gör man det man *vill* göra vilket inte nödvändigtvis inkluderar att skriva om sin släktforskning. Det är dock synd att inte mer släktforskning dokumenteras på ett sätt att det kan användas av andra släktforskare i deras forskning.²

Alla typer av publikationer, från böcker och tidskriftsartiklar till bloggar och webbsidor, har sin plats i ett brett spektrum av möjliga publiceringsformer. Här diskuteras när en tidskriftsartikel passar som publiceringsformat och då speciellt en vetenskaplig artikel. Syftet är att ge läsaren inspiration till att skriva och också en bättre möjlighet att välja rätt format (bok, artikel, blogg etcetera) för det som läsaren önskar att presentera i skrift. Fokus är dock på vetenskapliga artiklar med vilket vi menar tidskriftsartiklar som riktar sig till andra släktforskare till skillnad från till

¹ Denna artikel är inspirerad av det inlägg författaren gav på ett digitalt möte hos Genealogiska Föreningen (GF) den 2 juni 2022. Där introducerades GF:s nya digitala tidskrift, *Släkthistoriska Studier* och mot slutet av inlägget diskuterades även publicering av (vetenskapliga) artiklar generellt. En delvis liknande framställning finns i Författarinstruktion för *Svensk Genealogisk Tidskrift*, skriven av dess redaktör Michael Lundholm, som är tillgänglig på GF:s hemsida.

² Föreningen Datorhjälp i Släktforskningen (DIS) har ett vällovligt initiativ *DIS Arkiv* där resultatet från släktforskarprogrammet Disgen eller en Gedcom-fil kan sparas för framtiden. Det är dock inte all släktforskning som kan dokumenteras enbart som ett släkträd eller en Gedcom-fil.

gemene man. Exempel på sådana artiklar publiceras i Genealogiska Föreningens (GF:s) tidskrifter *Släkt och Hävd*, *Svensk Genealogisk Tidskrift* och den här tidskriften, *Släkthistoriska Studier*, samt Sveriges Släktforskarförbunds *Släktforskarnas årsbok*.

Annan litteratur som är relevant för det som diskuteras här men som har en annan inriktning inkluderar, men är inte begränsad till, Eva Johanssons *Skriv för din släkt!*, Språkrådets *Svenska skrivregler* och Michael Lundholms släktforskarhandbok *Källkritik och källhänvisningar*.³

Fakta eller fiktion

Det första man måste bestämma i ett skrivprojekt är om man ska presentera fakta eller en fiktiv berättelse, som i och för sig kan vara baserad på fakta. Det är viktigt inte bara för ens egen skull att man gör ett tydligt val, utan också för läsarens skull. Författaren gör ett *avtal* med läsaren baserat på titel, publiceringsformat, utgivare, textens sammanfattning etcetera, det vill säga läsaren har vissa förväntningar när han eller hon börjar läsa en artikel eller en bok. Därför är tydlighet från författarens sida viktigt då en missuppfattning av publikationens syfte ofta leder till besvikelse hos läsaren.

Här kommer vi inte att diskutera hur man skriver fiktiva berättelser, det vill säga romaner eller noveller. Det är dock en väg framåt för en släktforskare för att presentera sin släktforskning för en bredare publik och det finns många lyckade exempel. Ett lysande exempel är Peter Nilsons *Den gamla byn* som beskriver Nilsons hemby Möcklehult, en by »vid världens ände«, i Hjälmseryds socken i Småland på gränsen mellan Jönköpings och Kronobergs län.⁴ Peter Nilson var dock en etablerad författare när han skrev boken om Möcklehult som den sista bok av honom som publicerades under hans livstid.

Det kan tyckas att det är ett nålsöga att få en bok publicerad av ett väl erkänt förlag, men det finns idag många möjligheter till att publicera böcker i ett »privat« förlag i en mindre upplaga.

Vetenskaplig eller populärvetenskaplig artikel

Vi ska först definiera vad vi menar med en *vetenskaplig* och en *populärvetenskaplig* artikel (eller bok). Till att börja med, en vetenskaplig artikel riktar sig till andra släktforskare medan en populärvetenskaplig artikel riktar sig till gemene man. Vidare, i en vetenskaplig artikel presenteras *hur* vi har studerat ett problem på ett sätt så att andra släktforskare kan förstå hur vi har gått till väga för att komma fram till våra slutsatser. Till exempel, om vi önskar att presentera föräldrarna till Karl Andersson, gör vi det i en vetenskaplig artikel genom att presentera vilka källor som använts *samt* en argumentation för hur informationen från källorna hänger samman för att komma fram till en slutsats om vem som var Karl Anderssons föräldrar. Gemene man, till exempel släkt och vänner, är däremot med stor sannolikhet inte speciellt intresserade av hur du kom fram till dina slutsatser utan enbart av resultatet, och då passar en populärvetenskaplig tillnärmning bättre.

För att förtydliga skillnaden mellan en vetenskaplig och populärvetenskaplig framställning diskuteras vilka möjligheter som finns att värdera presenterade resultat med släktforskning/arkivforskning som exempel:

³ Se Johansson (2013), Karlsson (2018) och Lundholm (2016).

⁴ Nilson (1997). Tack till Christina Strömberg för att ha rekommenderat boken. Nilson inleder med ett citat från Västra härads dombok, 1689: »... om de icke från sitt förhatelige och okristelige leverne skulle avstå, må de ur socknen utrotade bliva«.

- **Kontrollerbarhet** – alla källor anges och diskuteras i detalj. Vi kan förstå *hur författaren har löst problemet*, inte bara att resultaten är riktiga genom att läsaren själv kan lösa problemet.
- **Reproducerbarhet** – det är möjligt att lösa problemet själv utan att (alla) källor anges. Då vet vi dock inte hur författaren löste problemet, och författarens arbete kan vara baserat på helt andra källor än de man själv använt.
- **Rimlighet** – man värderar genom sin erfarenhet av liknande arbeten (ofta av samma författare) rimligheten av det som presenteras i artikeln utan att konsultera några källor i detalj. Det är i och för sig en viktig aspekt, men *inte ett tillräckligt krav* för en vetenskaplig artikel.

Om kontrollerbarhet ska krävas för en vetenskaplig artikel eller om kravet om reproducerbarhet är tillräckligt beror helt på vilken typ av forskning som presenteras. För arkivforskning kan det förväntas att resultaten är kontrollerbara, medan det för vissa typer av experimentell forskning, kanske även för genetisk genealogi, inte är praktiskt möjligt utan det förväntas att metodiken beskrivs i så mycket detalj att forskningen kan reproduceras.

Kontrollerbarhet är alltså att föredra men ibland får man nöja sig med reproducerbarhet. Att nöja sig med rimlighet är tyvärr vanligt men det är ett gissel. Det leder ofta till »omedveten partiskhet« gärna baserat på hur känd författaren är och andra fördomar som läsaren har, och inte till en värdering av det som faktiskt står i artikeln.

Välja en målgrupp

Vem ska läsa artikeln? Oavsett vad man skriver är det viktigt med en väl definierad målgrupp. Det kan vara en reell eller fiktiv person, till exempel »min kusin i Australien«, som man riktar sig till. För en tidskrift definieras målgruppen av tidskriften och inte av författaren, och därför är det viktigt att sätta sig in i tidskriftens målformulering när man väljer tidskrift för sin artikel. För en vetenskaplig artikel i tidskrifter riktade till släktforskare bör målgruppen vara »den genomsnittlige släktforskaren«.

Olika publiceringsformat

Alla publiceringsformat, till exempel blogginlägg, tidskriftsartikel eller bok, har sin plats i ett brett spektrum av olika möjligheter att presentera sin släktforskning. Det viktiga är att välja rätt format för den forskning man önskar att presentera och för den målgrupp författaren önskar att nå. Att använda sig av enbart ett publiceringsformat, till exempel blogginlägg, är som att gå en golfrunda och bara använda en *sand wedge*. Vi diskuterar inte här alla möjliga publiceringsformat utan fokuserar på tidskriftsartiklar.

Artikel som publiceringsformat

När passar en artikel som publiceringsformat? Den passar speciellt bra för:

- En *tydlig* och *väl avgränsad* problemställning (eller grupp av närliggande problemställningar).
- En *detaljerad* utredning som går på djupet för att reda ut en problemställning (i motsats till att ge en »helhetsbild«).
- En utredning som leder till en *slutsats*, dock inte nödvändigtvis att man har löst problemet, det vill säga det finns en eller flera klara och tydliga slutpunkter där kommande artiklar kan ta vid.
- En utredning som kommer att vara lika värd att läsa om 10 år eller 50 år som den är idag (även om man måste förvänta sig att forskningsresultat

tillkommer som publiceras i separata artiklar). Det vill säga, artikeln ska inte kunna dateras genom att läsa artikeln (förutom att publikationsår eller publikationsdatum anges).

Det finns flera betydande skillnader mellan att publicera en bok och en tidskriftsartikel. En stor skillnad är att innehållet i en bok kan rättas och uppdateras då en bok kan publiceras i flera upplagor medan för en tidskriftsartikel gäller »lagt kort ligger«, det vill säga när en tidskriftsartikel väl är publicerad får man leva med de fel och brister som finns i artikeln. Därför passar en bok bättre för en mer öppen problemställning där resultat och slutsatser är tentativa och där författaren önskar presentera en »helhetsbild«.

Publiceringsstrategi

Med en publiceringsstrategi menas en plan för hur forskningen ska publiceras i ett flertal artiklar och den kan också fungera som en plan för ett helt forskningsprojekt. Det bör omedelbart poängteras att en sådan plan är högst tentativ då den är något man kontinuerligt uppdaterar och modifierar. En publiceringsplan handlar huvudsakligen om att strukturera ett större projekt som ett antal delprojekt där varje delprojekt enligt planen utgör en tidskriftspublikation. En publiceringsplan är *konsekutiv*, det vill säga det finns en inbördes ordning mellan delprojekten. Inom släktforskning där centrala teman är att fastställa släktskap mellan personer eller att följa en person »från vaggan till graven« passar den här typen av strategi utmärkt då det faller sig naturligt att dela upp sin släktforskning i delprojekt.

Det är dock viktigt att ha en pragmatisk hållning till en publiceringsplan (inga »femårsplaner« har fungerat i praktiken). Det viktigaste är nästan att få publicerat den första artikeln i ett projekt så fort som möjligt. Det leder ofta till kommentarer från andra forskare som i sin tur leder till en uppdaterad publiceringsplan. Detta ska dock inte betraktas som en nackdel med en publiceringsstrategi. Att publicera regelbundet och få kommentarer från andra släktforskare är en fördel och en naturlig del av den här typen av strategi.

Det kan också vara klokt att ha en mer överordnad publiceringsstrategi för att dokumentera sina anor som kombinerar olika typer av publiceringsformat, som till exempel:

- Tidskriftsartiklar på en vetenskaplig nivå (enligt den definition som används i den här artikeln) där lite mer komplicerade problemställningar utreds på ett systematiskt sätt, men som normalt inte är »lättillgängliga« att läsa för familj och vänner.
- En släktbok som innehåller all information om anor och andra släktingar. Den kan uppdateras i nya upplagor efter hand som nya fynd tillkommer. Här *citeras* de tidskriftsartiklar (enligt punkten ovan) som finns; hela innehållet återges inte i detalj utan enbart huvudresultaten presenteras. Boken kan fungera som ett referensverk (snällt ord för »telefonkatalog«) för slakten och andra intresserade.
- Blogginlägg där intressanta och anekdotiska detaljer om anor presenteras i ett populärvetenskapligt format. Här refereras läsaren till släktboken och/eller tidskriftsartiklarna för att finna mer information.

Det framgår från presentationen att det finns en hierarki mellan de tre valda publiceringsformaten. Skrivandet av en släktbok underlättas om det redan finns ett antal tidskriftsartiklar tillgängliga så att dessa problemställningar inte behöver redas ut i detalj i boken. Detsamma gäller för skrivandet av blogginlägg som inte behöver gå in i detaljer som redan finns dokumenterade i en släktbok och/eller i tidskrifts-

artiklar. Detta är dock ett ambitiöst upplägg och frågan är om den »normala« släktforskaren har den tid som krävs för att genomföra det.

Vetenskaplig artikel – typisk struktur

Det finns en generell grundstruktur för en vetenskaplig artikel som man kan förhålla sig till. Det bör dock understrykas att detta bara är ett av flera möjliga sätt att strukturera en artikel.

Titel

En titel bör vara kort och koncis, och den bör innehålla namnet på den mest centrala personen och/eller platsen som behandlas i artikeln. Tillsammans med abstract ska titeln ge läsaren en god uppfattning om artikelns innehåll på en nivå så att läsaren kan värdera om artikeln är användbar i läsarens egen forskning eller inte.

Abstract

Ett abstract är en kort beskrivning av artikeln.⁵ Den bör innehålla en definition av problemställningen, de centrala metoderna som använts (till exempel de viktigaste arkiven som använts) och de viktigaste resultaten. Ett abstract placeras normalt i starten av en artikel, men det publiceras också ofta separat tillsammans med titel och författarinformation. Den ska därför vara en självständig text från resten av artikeln så att både abstract och artikeln i övrigt kan läsas oberoende av varandra.⁶

Inledning

Inledningen bör innehålla ett antal delar (inte nödvändigtvis i den ordningen som anges):

- Problemställningen ska klargöras. Syftet med artikeln ska presenteras.
- Problemställningen ska avgränsas. Det är lika viktigt som att problemställningen definieras.
- Problemställningen ska sättas in i sitt sammanhang. Varför är det värt att skriva artikeln? Vad är känt sedan tidigare? Vilken litteratur finns på området?
- En startpunkt för artikeln ska definieras. Var börjar berättelsen? I tillägg kan man kort beskriva artikelns struktur, det vill säga vad som diskuteras i de olika delarna.

Metod

Om metodsektionen inte är speciellt omfattande kan den placeras mot slutet av inledningen. För publicering av arkivforskning bör man här ange vilken *typ* av arkiv och källor som använts. Minst lika viktigt är att nämna vilka källor som saknas, till exempel födelseböcker eller mantalslängder för vissa perioder, men som man skulle förvänta sig att finna.

Om kvaliteten av de källor som används har diskuterats tidigare i litteraturen så bör också detta diskuteras. Till exempel, Kjelldorff skriver följande om Finnerödja sockens kyrkoböcker:⁷

⁵ Jag föredrar den engelska stavningen av abstract, och därmed låta abstrakt betyda någonting annat. Att kalla ett abstract för en sammanfattning är inte helt riktigt då ett abstract ska *beskriva* artikeln, inte *sammanfatta* den. Vänta bara tills en tidskriftsredaktör ber både om ett abstract och en sammanfattning (*summary* på engelska)

⁶ Till exempel, om man använder en förkortning som GF i både abstract och i själva artikeln ska den introduceras som Genealogiska Föreningen (GF) på bägge ställena. Dock bör man undvika förkortningar i ett abstract.

⁷ Kjelldorff (2005, s. 304). Sidhänvisningen är till en elektronisk version publicerad 2018 och tillgänglig på <https://www.tivedenfinnar.se>.

Bokföringen var därutöver sporadisk och ofullständig åren 1715–1746 beroende på, att komminister Sjöbom, som skötte verksamheten, var slagrörd och oförmögen att klara den redovisande delen av uppgifterna. Barn föddes därför i stor utsträckning utan följande dödsuppgifter och andra barn dog till synes utan att ha blivit födda. Det som saknas tog Sjöbom med sig i graven.

Det är sällsynt med litteraturuppgifter rörande kvaliteten på källmaterialet som används i artikeln, men om de finns bör de redovisas.

I tillägg ska valda redovisningsprinciper presenteras. Det kan vara hur redovisningen är begränsad på olika sätt till exempel vilka anor som inkluderas, hur familjetabeller och släkttavlor används, hur barnen redovisas i familjetabellerna etcetera.

Det bör även ges ett erkännande till de verktyg som varit betydelsefulla för arbetet med artikeln. Det kan vara de register som använts och som har snabbat upp forskningen eller till och med gett ledtrådar som man inte annars hade funnit, men eftersom ett register normalt sett inte betraktas som en originalkälla anges det inte bland källhänvisningarna. Det kan också vara en avskrift av till exempel en dombok som kanske är sökbar och underlättar arbetet. Även här ges källhänvisningen till originalkällan, och det är därför viktigt att ge kredit till avskriften. Ett annat exempel är tips man har fått från diverse diskussionsforum, där Rötters Anbytarforum som drivs av Sveriges Släktforskarförbund är det mest framträdande, eller från de förslag som genereras från sajter med släkträd som Ancestry och MyHeritage. Till sist bör man ge ett erkännande till de som tillhandahåller digitala resurser som ArkivDigital och Riksarkivets Digitala Forskarsal om dessa har använts i en betydande omfattning i arbetet. För att sammanfatta, det är väldigt mycket arbete som läggs ned i det tysta, ofta på ideell basis, för att utveckla och framställa resurser som underlättar släktforskningen för oss andra, och som man bör ge kredit till i en tidskriftsartikel om de har använts i en omfattande utsträckning.

Resultat och diskussion⁸

Sektionen bör delas upp i ett antal delar, vanligtvis undersektioner, som alla har ungefär samma struktur:

- **Mål:** Vad är målet med just den här delen? Det kan till exempel vara »Nu ska vi fastställa vilka som var huvudpersonens makes/makas föräldrar.« eller »Vart tog brodern vägen?«.
- **Resultat (data):** Grunddata presenteras, till exempel vilka källor som innehåller information om den specifika del av problemställningen som diskuteras här.
- **Diskussion:** Baserad på de data som presenterats i *den här delen* ges en argumentation om hur resultaten hänger ihop och hur de leder till *ny* kunskap – notera skillnaden mellan data och kunskap. Om det finns publicerad litteratur på området diskuteras även hur den överensstämmer med det som framkommit i den egna studien.⁹
- **Slutsats:** En delslutsats som bygger på den kunskap som framkommit i just den här delen. Det kan till exempel vara »Brodern emigrerade till Nordamerika och kommer inte att följas vidare i den här studien.«. Slutsatsen kan dock

⁸ Vanligtvis föreslås det att man ska ha en sektion »Resultat«, där resultaten presenteras, och en sektion »Diskussion«, där resultaten diskuteras. Som framgår av texten är detta något som författaren argumenterar emot.

⁹ Med »litteratur« avses här böcker som har ett ISBN eller en LIBRIS-ID eller tidskriftsartiklar där artikeln har en DOI eller tidskriften har ett ISSN. Det avses *inte* foruminlägg, bloggar, webbsidor med släkträd etcetera. Det finns dock elektroniska resurser som har till exempel ett ISBN, som Sveriges dödbok (SDB8), och de räknas självklart som »litteratur«.

också vara att det nuvarande kunskapsläget är oklart och ytterligare uppgifter krävs för att komma vidare.

Den här processen är repetitiv där ett »Mål« i ett steg ofta definieras som en konsekvens av en »Slutsats« i ett tidigare steg.

Sammanfattning/Slutsatser/Avslutande kommentarer

Det ska finnas en tydlig avslutning av artikeln med en del övergripande reflektioner. Vilka är de viktigaste slutsatserna? Vilka »slutpunkter« finns där framtida forskning kan ta vid?

För att sammanfatta, att skriva en vetenskaplig artikel är till stor del ett *hantverk*, inte en *konstart*. Det tar tid att skriva en artikel och det kräver systematik, noggrannhet och tålmod, ungefär som släktforskning i övrigt. Det kräver ganska lite av inspiration, kreativitet och en »konstnärlig ådra«.¹⁰

Dokumentera en metod eller ett projekt

En de facto standard, *Diátaxis*, har under senare år etablerats för att dokumentera metoder, projekt eller produkter.¹¹ I denna modell delas dokumentationen av projektet upp i fyra olika delar, var och en med sin funktion. Även om *Diátaxis* inte är direkt relaterat till publicering av tidskriftsartiklar använder *Diátaxis* en struktur som visar när tidskriftsartiklar är ett lämpligt publiceringsformat och när det inte är det. *Diátaxis* presenteras enklast med en figur (se Bild 1).

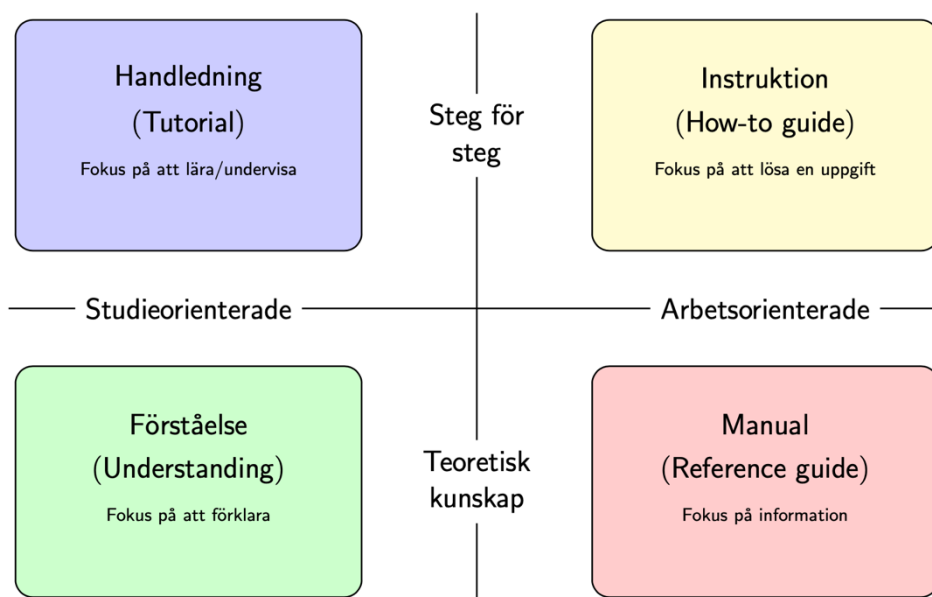

Bild 1. *Diátaxis* uppdelning av dokumentation i fyra delar illustreras. Beteckningen på engelska ges inom parentes då den svenska översättningen ofta inte har exakt samma betydelse som det engelska ordet.

Diátaxis föreskriver att alla fyra delarna ska finnas för att dokumentera ett projekt eller en produkt,¹² och att två delar inte blandas samman i ett dokument. Man ska till exempel inte skriva en *Handledning* som också fungerar som en *Manual*.

¹⁰ De som har det kan kanske bekräfta påståendet.

¹¹ *Diátaxis* har utvecklats av Daniel Procida (© 2017), se <https://diataxis.fr>. Från grekiskans *dia* för »isär« och *taxis* för »ordnande«. Att det är en vida använd standard kan ses på webbsidans lista med användare.

¹² GF:s projekt *Registreringsmall* (se GF:s hemsida) som genomfördes 2021 har fått relativt lite uppmärksamhet. Detta kan bero på att enbart ett dokument *Instruktion till registreringsmall*

En tidskriftsartikel passar bäst för delen *Förståelse* och kallas ofta för *white paper* när de publiceras av ett företag. En viktig skillnad mellan *Handledning* och *Förståelse* å ena sidan och *Instruktion* och *Manual* å andra är att en instruktion och en manual oftast behöver *uppdateras kontinuerligt*. Därför passar inte en instruktion eller en manual som en tidskriftsartikel då innehållet i en tidskriftsartikel ligger fast när den väl är publicerad, utan snarare som en webbsida som kan uppdateras när det behövs. Delen *Handledning* passar bäst att publicera som en lärobok eller handbok, som till exempel Släktforskarförbundets serie med handböcker.

En välskrivna artikel

Vad är en välskrivna artikel? Det är svårt att svara på konkret. Det finns olika berättartekniker som fungerar ungefär lika bra, men om man ger två artiklar till ett stort antal läsare kommer de att vara i stort sett eniga om vilken artikel som är välskrivna och vilken som inte är det. En välskrivna artikel är en komplex kombination av flera olika aspekter där olika kombinationer kan fungera.

Det är dock uppenbart att vetenskapliga artiklar, både inom och utanför släktforskarvärlden och kanske speciellt inom den akademiska världen, generellt sett inte är speciellt välskrivna. Man kan gå så långt som att säga att det finns en okultur på det sättet att det inte läggs speciellt mycket fokus på att skriva välskrivna artiklar i tillägg till att forskningen som presenteras i artikeln ska vara riktig.

Då det är ett komplext tema med få absoluta sanningar ska vi bara kortfattat beröra ett par aspekter baserade på Fryxells bok där målgruppen är (vetenskaps)journalister och inte forskare (se Bild 2). Den första aspekten är väl illustrerad med framsidan av Fryxells bok. Det är viktigt att skelettet hänger ihop på rätt sätt (annars blir det makabert), det vill säga att det finns en struktur i artikeln där alla delar presenteras i en logisk ordning. Strukturen av en artikel bör därför värderas noga och det är inte ovanligt att en artikel struktureras om helt eller delvis ett flertal gånger innan man är nöjd. En artikel bör ha väldefinierade start- och slutpunkter och delarna däremellan ska på ett naturligt sätt knyta ihop de två punkterna. En artikel som mer eller mindre listar ett antal orelaterade delar är inte speciellt lättläst, med andra ord: Är en telefonkatalog lättläst?

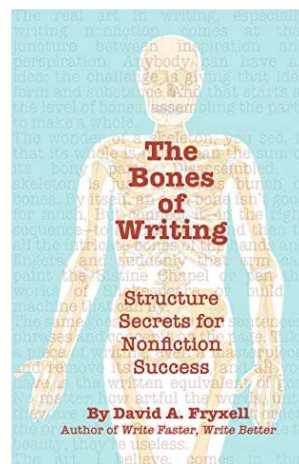

Bild 2. Framsidan av Fryxell (2020).

En annan aspekt är det man kan kalla för »flödet« i en artikel; det handlar om att vi hela tiden rör oss i relativt rask takt mot det i förväg definierade målet utan för många avstickare och onödiga detaljer.¹³ Språket är också viktigt för »flödet«. Krångliga meningar, felaktigt placerade eller ett oortodox användande av skilje-tecken, eller många väldigt korta meningar staplade på varandra bidrar alla till att bryta rytmen i läsandet. Man får inte ge läsaren en så lång andningspaus att han/hon hinner att tänka »kanske det är något spännande på TV«.

Att skriva bättre kräver som allting annat mycket träning. Därför måste man ha olika förväntningar och krav på släktforskarer med gedigen och lång erfarenhet och släktforskarer som skriver sin första artikel eller bara har skrivit ett fåtal artiklar. Men om man inte »tränar« när man skriver sina artiklar, det vill säga att man hela tiden försöker förbättra sitt skrivande, kommer man inte heller att skriva bättre i

har gjorts tillgänglig, som enligt Diátaxis modell är en *Manual*. Bidrag inom övriga tre delar av Diátaxis saknas.

¹³ »Onödiga« detaljer som man gärna vill ha med kan med fördel placeras i en fotnot.

framtiden. En aspekt är hur många gånger man som författare korrekturläser sitt manuskript innan man lämnar det ifrån sig. Fem till tio gånger är lämpligt enligt min erfarenhet. Förutom att skriva mycket, bör man *läsa* många artiklar inom samma eller närbesläktade forskningsfält för att lära sig av andra vad som fungerar och vad som inte fungerar.

Att skriva en eländig artikel

En del läser inte författarinstruktioner eller tycker inte att det är viktigt att följa dem och gör konsekvent på ett annat sätt, ungefär som en bångstyrig tonåring. Då kan det vara användbart att ha en »tvärtom« sektion.¹⁴ Därför följer här en lista med tips på att skriva en eländig artikel. Som med all annan expertis kräver den omfattande träning, däremot krävs ingen koncentration under skrivprocessen.¹⁵

1. Använd en fullständigt intetsägnande eller missvisande titel på artikeln som »Vart tog den mystiske prästen vägen?« eller »En kvinna på avvägar« för att på kvällstidningsmanér locka läsaren att börja läsa artikeln utan att ha en aning om vad den handlar om.
2. Förklara inte syftet med artikeln och då speciellt inte i starten på artikeln.
3. Förklara inte hur din artikel hänger samman med publicerad litteratur på området så att din artikel framstår som en »ö av originalitet«. Om det insisteras på litteraturreferenser, citera bara dina egna arbeten.
4. Använd frekvent fraser som »se nedan« utan att närmare specificera var i artikeln läsaren kan finna mer information. När läsaren efter mycket bläddrande har hittat rätt stycke, infoga gärna ett »se ovan«. Gör det till en skattjakt och avsluta med »som har diskuterats tidigare« för att lämna läsaren i ett tillstånd av förvirring om det syftar på den här artikeln eller på en tidigare publikation.
5. En bild säger mer än tusen ord. Därför finns det ingen grund till att i texten förklara bildens innehåll eller dess relevans för artikeln. Låt läsaren använda sin fantasi. Det finns heller ingen grund till att uppge fotografens namn.
6. Använd akronymer flitigt och det finns heller ingen grund att introducera dem första gången de används. Uppfinn egna akronymer, speciellt för all dagliga termer som SK och AT, och gör det till en sport för läsaren att lista ut vad de betyder.
7. Referera frekvent till dagens situation som en jämförelse även om din artikel handlar om 1700-talet. Detta så att en läsare av din artikel år 2073 måste förstå hur samhället fungerade år 2023 för att kunna läsa din artikel om 1700-talet.
8. Läsarna är intelligenta människor så det finns ingen grund till att förklara *hur* du har kommit fram till dina slutsatser.
9. Slarva med litteratur- och källhänvisningar. Det finns ingen grund att ange dem på ett systematiskt sätt så att läsaren faktiskt kan hitta uppgifterna i anvisade källor och litteratur. Det är alltid kul med epost från mer eller mindre

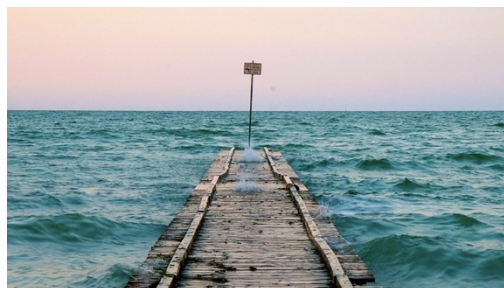

Bild 3. En fin bild.

¹⁴ Sektionen är inspirerad av Murray (2011).

¹⁵ Författaren önskar poängtera att listan bygger på erfarenheter av vetenskaplig publicering sedan 1990 och inte (enbart) på ett års erfarenhet som redaktör för *Släkthistoriska Studier*.

förtvivalde läsare som undrar var uppgifterna kommer från eller om en källhänvisning är felaktig, eller med en motsvarande diskussion på ett socialt forum.

10. Skyll på tidskriftens redaktör eller på dess granskare om det finns något fel i den publicerade artikeln. Det finns ingen grund till att som författare själv ta ansvar för att det som står i artikeln är riktigt och för att artikeln är så bra som möjligt.

Slutord

Olika aspekter av att skriva en vetenskaplig artikel har diskuterats. Syftet har inte varit att vara dogmatisk utan att få läsaren att fundera över hur deras släktforskning kan publiceras och hur man väljer rätt publiceringsformat med tanke på typ av forskningsresultat och målgrupp. *Att forska är att skriva.*

Litteraturförteckning

Fryxell, D. A., (2020), *The bones of writing: Structure secrets for nonfiction success*, Continental Divide Publishing, Tucson. ISBN: 979-8652683351.

Johansson, E., (2013), *Skriv för din släkt! Handbok för dig som vill skriva din släktberättelse*, Privat utgivning.¹⁶

Karlsson, O. (red.), (2018), *Svenska skrivregler*, Fjärde upplagan, Språkrådets skrifter 22, Liber. ISBN: 978-91-47-10944-9.

Kjelldorff, B. I. W., (2005), *Finsk invandring till Tiveden med omnejd*, Solna. ISBN: 9163164574.

Lundholm, M., (2016), *Källkritik och källhänvisningar*, Handbok 11, Sveriges släktforskarförbund, ISBN: 978-91-88341-02-0.

Murray, R., (2011), »Skillful writing of an awful research paper«, *Anal. Chem.* 83, s. 633–633. DOI: 10.1021/ac2000169.

Nilson, P., (1997), *Den gamla byn: en berättelse om mark och människor*, Norstedts. ISBN: 91-1-300348-8.

[SDB8 =], *Sveriges dödbok 1830–2020*, version 8.0, Sveriges släktforskarförbund. ISBN: 978-91-89310-09-4.

¹⁶ Se <https://www.slaktforskaren.se>. Boken finns i Rötterbokhandeln.